

Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem

Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem

Het behoud van geschiedenis en cultuur is een maatschappelijke verantwoordelijkheid die generaties overstijgt. In het bijzonder als het gaat om erfgoed dat samenhangt met de diversiteit aan religies in een stad of een dorp. Arnhem heeft een schat aan religieus erfgoed. Binnen de gemeentegrenzen staan maar liefst 42 gebedshuizen die oorspronkelijk als gebedshuis zijn gebouwd. Daarnaast zijn er vele voormalige scholen, villa's of andere typen gebouwen momenteel gewijd aan de eredienst. Een aanzienlijk deel van deze gebedshuizen is een rijksmonument of gemeentelijk monument. Ook maken ze deel uit van beschermde stadsgezichten. De overige gebouwen hebben weliswaar geen beschermde status, maar zijn evenzeer van waarde. Of je nu een religieuze achtergrond hebt of niet: gebedshuizen zijn vaak, in letterlijke en figuurlijke zin, een baken in onze leefomgeving.

In 2022 is begonnen met een toekomstverkenning naar de huidige stand van zaken rondom het religieus erfgoed. Het hieruit vloeiende onderzoeksrapport biedt een boeiend verhaal over de waarden van de gebedshuizen voor de stad en de gemeenschap, maar ook over de uitdagingen en kansen die voor ons liggen. Voor veel eigenaren blijkt het best moeilijk om hun bijzondere gebouw goed te onderhouden en functioneel te houden.

Het onderzoek heeft diepgaande inzichten opgeleverd die als leidraad dienen voor een ambitieus actieplan om het religieuze erfgoed in Arnhem te behouden en te versterken. Uit de toekomstverkenning zijn zes hoofdconclusies voortgekomen met 21 overeenkomstige aanbevelingen. Op basis van deze aanbevelingen presenteren wij u nu een actieplan, met vijf concrete acties, die een routekaart vormen om de essentie van het religieuze erfgoed van Arnhem te waarborgen, beleefbaar te maken en te versterken.

Bob Roelofs, wethouder erfgoed

Colofon

Gemeente Arnhem

Boukje Overbeek | Bestuursadviseur erfgoed
Carlien Bakker | Afdelingshoofd Fysiek Domein bij
het Cluster Strategie, Beleid en Regie

Kathedraaldenkers

Rosan Pallada | Projectleider
Toekomstverkenning en Actieplan

Leeswijzer

Met behulp van dit document wordt uitgelegd hoe de gemeente Arnhem er in de toekomst voor kan zorgen dat het religieuze erfgoed op een inclusieve manier behouden blijft voor toekomstige generaties. Dit betreft een totaalplan van aanpak waarin verschillende afdelingen van de gemeente Arnhem synchroon samenwerken om zich in te zetten voor behoud van het religieuze erfgoed. Het actieplan heeft een looptijd van 4 jaar en is bij de start afgestemd op de voorbereidingen van de Erfgoed Agenda en het Accommodatiebeleid. Tussentijds en aan het einde van de looptijd wordt de aanpak geëvalueerd op effectiviteit.

Met 5 concrete acties wordt een antwoord gegeven op de conclusies en aanbevelingen vanuit de toekomstverkenning.

Loket Voor alle vragen

Arnhem kent een zeer diverse groep gebedshuizen: vele zijn nog in religieus gebruik, andere zijn herbestemd. Ook aan de kant van eigenaren, gebruikers, geloofsgemeenschappen is het beeld heel divers. Dat maakt ook dat er veel verschillende typen vragen kunnen spelen. Om eigenaren en gebruikers van gebedshuizen zo goed mogelijk te ondersteunen wordt een **'Loket religieus erfgoed'** opgezet binnen de gemeente Arnhem. Van hieruit worden alle mogelijke vragen rondom het religieuze erfgoed binnen de gemeente uitgezet bij de juiste afdeling, zodat een eigenaar of gebruiker nooit van het kastje naar de muur zal worden gestuurd. Het loket religieus erfgoed dient binnen de gemeentelijke organisatie ook als **spin-in-het-web** op het gebied van religieus erfgoed.

Vragen over en van (eigenaren/ gebruikers van) gebedshuizen

Loket

Vragen over **ruimte** (vraag en aanbod)

Vragen over **Financiële hulp**

Vragen over **samenwerking** met de buurt

Informatievragen: 3rd places - Cultuurhistorie - Geschiedenis

(Kennis)vragen over **toekomstmogelijkheden**

Vragen over **instandhouding**

(Kennis)vragen over **verduurzaming**

Makelpunt

Accommodatiebeleid / intergemeentelijk subsidiebureau

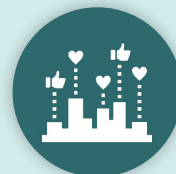
Wijkteams

Informatiepagina's online

Green Deal

Erfgoed

Erfgoed waarden borgen

Hulp bij toekomstvisie Inzet vanuit de gereedschapskist

Landelijk daalt het aantal religieus betrokken Nederlanders gestaag. Ook in Arnhem zien we bij diverse geloofsgemeenschappen een teruggang in aantal leden, of een verwachte teruggang in de nabije toekomst. Gebedshuizen worden steeds vaker (mede) ingezet voor maatschappelijke initiatieven, passend bij de normen en waarden van de religie. Deze combinatie versterkt vaak de maatschappelijke functie die het gebedshuis voor haar eigen leden heeft en helpt religieuze gemeenten de gebouwen te kunnen onderhouden en verduurzamen door aanvullende inkomsten. De gemeente Arnhem kan met verschillende middelen helpen bij het opstellen van de toekomstvisie. Hiervoor is bijvoorbeeld een subsidie voor een **haalbaarheidsonderzoek** voor nieuw (mede)gebruik beschikbaar vanuit het RCE voor rijksmonumenten. Of, bij urgente gevallen, is het mogelijk een **expert-team** in te schakelen dat meedenkt over de toekomst van het gebouw. Ook kan gebruikt worden gemaakt van het **Makelpunt** in Arnhem dat zich

inzet om maatschappelijk vraag en aanbod aan elkaar te verbinden. De verwachting is dat niet alle gebedshuizen in Arnhem in religieus gebruik kunnen blijven. De vaak bijzondere gebouwen hebben momenteel allemaal een maatschappelijke functie. In het verleden zijn al veel voormalige gebedshuizen op een mooie manier ingezet voor de gemeenschap, bijvoorbeeld in de vorm van een bibliotheek, theater of buurthuis. Door vrijkomend religieus erfgoed onderdeel te laten zijn van het **Accommodatiebeleid** ontstaat de kans om deze bijzondere gebouwen opnieuw in te zetten voor de gemeenschap. Om zoveel mogelijk ruimte te bieden voor toekomstige visies, maar tegelijkertijd wel voldoende grip te houden op de cultuurhistorische waarden worden **wegingsfactoren** opgesteld door de erfgoedafdeling van de gemeente Arnhem. Hierin wordt beschreven voor welke gebouwen vooroverleg nodig is en welke (on)mogelijkheden er kunnen zijn voor verbouwingen en verduurzaming van de type gebouwen.

Hulp bij verduurzaming Green Deal religieus Erfgoed

Veel eigenaren en gebruikers van gebedshuizen gaven aan de wens te hebben om te verduurzamen, maar niet over voldoende kennis, capaciteit of financiën te bezitten om hier stappen in te ondernemen. Door het opzetten van een Green Deal voor religieus erfgoed staat de gemeente Arnhem eigenaren en gebruikers bij in het brede verduurzamingsproces, met begeleiding, (inzicht in) subsidies, inspiratiesessies en een duidelijk aanspreekpunt voor vragen en verbinding. De looptijd van de Green Deal is 2 jaar (2023-2025) en iedere gebruiker van een gebedshuis met een toekomstperspectief kan zich aanmelden.

Erfgoedwaarden borgen

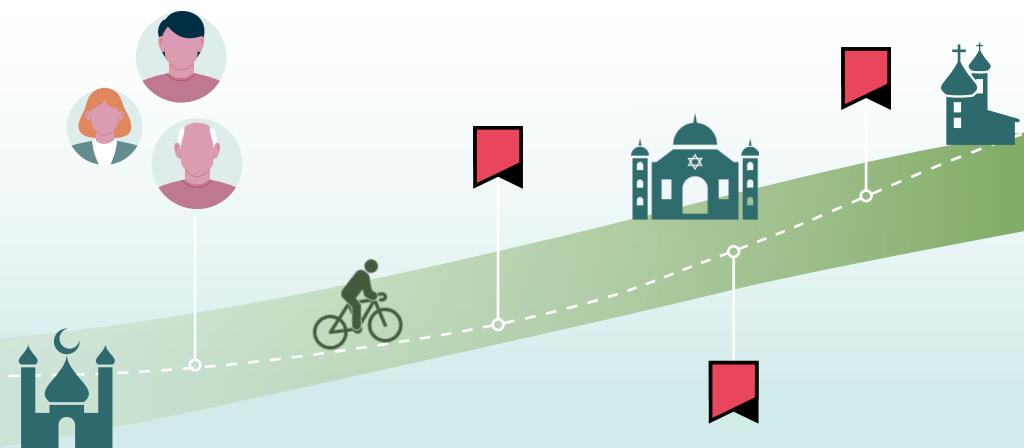
Tijdens de verkenningfase is veel aandacht besteed aan het inzichtelijk maken van de verschillende waarden van het religieuze erfgoed in Arnhem. Zo is er voor elk gebedshuis een paspoort gemaakt waarin deze waarden beschreven staan. Uit de toekomstverkenning bleek dat er zich een aantal architectonische (naoorlogse) parels bevinden onder het religieuze portfolio. Als onderdeel van een totale inventarisatie van het na-oorlogs erfgoed zal gekeken worden of er gebedshuizen zijn, waarbij een status als **beschermd monument** wenselijk is. De daadwerkelijke aanwijzing tot beschermd monument gebeurt bij gebedshuizen in religieus gebruik altijd in overleg met de eigenaar.

Verhalen en waarden delen

Er is momenteel veel aandacht voor religieus erfgoed. Arnhem heeft prachtige religieuze gebouwen en gemeenschappen die veel positieve impact hebben op de samenleving. De gemeente Arnhem vindt het belangrijk dat deze impact zichtbaar is en blijft, en wil hierin ondersteunen door de opgehaalde waarden van het religieuze erfgoed te delen met het

grote publiek. Dit kan bijvoorbeeld door de **gebedshuispaspoorten** online te ontsluiten aan de **waardenkaart** op de website van de gemeente, of door het maken van een **fietsroute** waarbij het verhaal van de verschillende gebedshuizen en gemeenschappen van Arnhem wordt geschetst en kan worden beleefd.

Benodigde middelen en capaciteit

Acties

Eén aanspreek punt bieden

Invulling

Loket religieus erfgoed

Uitleg

- Interne infrastructuur organiseren
- Loket openen (e-mail)
- Lijst frequently asked questions opstellen
- Uitvoering geven aan het loket

Capaciteit (in FTE)

0,08

Hulp bij toekomstvisie

Gereedschapskist toekomst religieus erfgoed

- Wegingsfactoren bij vrijkomend religieus erfgoed opstellen in samenspraak met accommodatiebeleid
- Overige tools ontwikkelen (expertteam, subsidiehulp)

0,08

Hulp bij verduurzamen

Green Deal

- Teken Green Deal met deelnemers
- Hulp & Inspiratiesessies
- Eerste evaluatieronde
- Hulp & Inspiratiesessies
- Afronden Green Deal traject

eigen budget

Verhalen en waarden delen

Verbinding

- Toevoegen paspoorten aan digitale kaarten
- Fietsroute langs religieus erfgoed (boekje)
- Kennisdeling geschiedenis en opgehaalde waarden, religieus erfgoed in Arnhem

0,04

Erfgoedwaarden borgen

Bescherming toppers

- Bescherming na-oorlogse toppers

Onderdeel van regulier werk vakgroep Erfgoed

0,2

